

HØY GATEVERDI

Banksy var bare begynnelsen. Nå kaster kunst-
etablissementet seg over gatekunstnerne.

TEKST IDA SVINGEN MO FOTO GORM K. GAARE
Berlin/Hamburg

TO SILHUETTER lusker rundt i lyset av gatelanternene. De bærer på en bølge, malerrull, ryggsekk og en sammenleggbare stige. Hettene er trukket godt ned i ansiktet og buksene subber langs fortauet. Det er natt i Friedrichshain, tidligere Øst-Berlin, men for El Bocho og Alias har dagen akkurat begynt.

– Gaten har et enormt potensial. Her kan vi kommunisere med folk vi ellers aldri kommer i berøring med, sier El Bocho.

Han dypper malerrullen i bøtten med limblanding og stryker et tykt lag på en saneringsklar bygård. I sekken har han et stort, sammenfoldet lerret. I flere dager har han jobbet med dette motivet. Nå skal det endelig ut på gaten. Han bretter bildet forsiktig utover veggen og gir det et nytt strøk med lim. Et fargerikt jenteansikt åpenbarer seg på murbygningen.

– Jeg anser meg ikke for å være en av dem som nå hopper på hypen. Jeg har jobbet med sjablonger og plakater i over ti år. Før det drev jeg med graffiti, forteller El Bocho.

Hobbyen finansierer han igjennom illustratørjobber for en av Tysklands største aviser.

MODERNE TIDSÅND. Blant biedermeiermøbler og et ekte tigterskinn på Berlins beste vestkant står et nyinnkjøpt verk av den norske gatekunstneren Dolk. Det er et bilde av en liten gutt med foldede hender på en rusten metallplate.

– Gatekunst er en ny og ung kunstretning som fanger den moderne tidsånden. Den setter fingeren på det som ikke fungerer og er kritisk til samfunnet. Det illegale aspektet gjør det også spennende, forklarer den unge kunstsamleren Robert Ernst.

I et og et halvt år har han samlet på gatekunst. Gatekunstnerne selv kjenner han ikke personlig. Han kjøper igjennom gallerier og andre kunstkjennere. Men han har også forsøkt å stjele verk direkte fra gaten. Uten hell.

– Det gikk i stykker da jeg skulle rive det ned fra husveggen, sier han og smiler unnskyldende.

At han selv er med på å undergrave gatekunstens opprørske karakter ved å ta kunsten inn i sin egen stue vil han ikke være med på. »

GATEKUNST

GATEKUNST har sine røtter i graffiti-bevegelsen. Begge uttryksformene bruker det offentlige rom til å vise sine verk uten tillatelse.

GATEKUNSTNERE tar i bruk klistremerker, sjablonger og plakater, men også fliser, tredimensjonale figurer og installasjoner er vanlig. Budskapet er ofte politisk, humoristisk eller samfunnskritisk.

SJABLONKUNSTENS pioner går for å være franskmannen Blek le Rat, som for første gang dukket opp i gatebildet i Paris i 1981.

PÅ NITTITTELLET gjorde Banksy seg gjel-

dende som graffiti-kunstner i London. Da han begynte å bruke sjablonger på tampen av tusenårsskiftet fikk gatekunsten sitt endelige gjennombrudd.

VIKTIGE AKTØRER innen gatekunst er Swoon, Os Gemeos, Brad Downey, Shepard Fairey (alias Obey), Blu, Zevs, Miss Van, Mark Jenkins, Influenza og Faile.

DOLK fra Bergen regnes som Norges mest lovende gatekunstner. Han blir ofte sammenlignet med Banksy og Blek le Rat. Andre norske navn som er verdt å merke seg er Pøbel, Strøk, Muskelpust og Decline.

NORSK FAVORITT. – Dolk er en av mine største favoritter. For meg er han absolutt på nivå med Banksy, sier kunstsamler Robert Ernst og viser stolt frem sitt nyinnkjøpte verk av den norske gatekunstneren.

MALT BY. Berlin er en av de mest sprayede byene i verden. Her dekorerer gatekunstnerne Alias og ElBocho en murvegg i Friedrichshain.

LEVEBRØD. Marc Scherer åpnet dørene til sitt ATM Gallery i desember ifjor. – Jeg ønsker å gi både meg selv og kunstnerne et levebrød, sier han.

15.000 EURO. Kunstsamler Rik Reinking foran Boxis bilder i sitt galleri i Hamburg. De dyreste verkene til den britiske kunstneren går for 15.000 euro.

ELSKER GATELIVET. El Bocho er på vei opp av undergrunnen og inn i den etablerte kunstverdenen. Men han vil ikke slutte å jobbe på gaten av den grunn.

For meg er det viktig å fortsette å jobbe på gaten, selv om jeg har muligheten til å stille ut verkene mine i gallerier og tjene penger på kunsten min

EL BOCHO gatekunstner

» – Jeg forsøker jo å støtte kunstnerne. De jobber i det skjulte, og vet ikke om verkene deres blir satt pris på. Det må være inspirerende for Dolk, for eksempel, å se at det fins folk som liker det han gjør.

Men Ernst syns ikke noe om at gatekunst allerede er blitt så dyrt. Håpet om selv en gang å eie en Banksy svinner i takt med den økende etterspørselen.

LIDL KONTRA KUNST. Gatekunsten har sine røtter i graffiti-bevegelsen, og ble lenge sett på som vandalisme. Både graffitiutøvere og gatekunstnere tar seg friheten til å eksponere verkene sine i det offentlige rom uten tillatelse. Men mens graffitiutøvere er opptatt av å kommunisere seg imellom, vil gatekunstnere nå flest mulig mennesker med sine verk.

Gatekunst eksperimenterer med form og innhold og har ofte en politisk, humoristisk eller samfunnskritisk brodd. Typografien og billedspråket er fengende og budskapet enkelt å forstå. Gatekunstnere benytter seg av reklamebransjens regler, men holdningen er en annen. Kunstformen skal fungere løst fra kommersielle baktanker og være tilgjengelig for alle på gaten.

Spørsmålet er om dette står for fall nå som markedskreftene har festet sitt grep om gatekunsten.

– Det må være lov til å stille spørsmål om det virkelig er det ikke-kommersielle som utgjør gatekunstens essens. De som sier at de lever frigjort fra konsumsamfunnet, er i mine øyne løgnere. Det er vel ingen som med hånden på hjertet mener at det er bedre å jobbe på Lidl istedenfor å tjene penger på sin egen kunst? spør Marc Scherer.

Han har etablert ATM Gallery, et utstillingsrom for gatekunst og annen urban kunst, i Brünneustrasse, den hippest gallerigaten i Berlin. Scherer er lei av å skulle forsvare sin egen galleridrift.

BLIR KVALM. En rusten lasterampe i en rolig bakgård i Hamburg er inngangen til Rik Reinkings galleri. En container fylt med skrot står utenfor døren, men innvendig er interiøret stilfullt og moderne. På veggene henger dystre gråmalte bilder av barn, dyr og maskerte menn, signert gatekunstneren Boxi.

Ikke en slitt dongeribukse og joggesko oppfyller ikke Reinking den typiske kunstsamlerklisjeen. Men utseendet lyver. Han er en av Tysklands yngste og viktigste samlere av gatekunst. 34-åringen har organisert flere utstillinger sammen med gatekunstnere, anser mange av dem som nære venner og kan smykke sin private samling med anerkjente navn som Banksy, Os Gemeos, Miss Van og Brad Downey.

– Jeg foretrekker å ikke vite hvor mye samlingen min er verdt. Det kommer bare til å gi meg angst, konstaterer han.

Gatekunst er ifølge Reinking en ny kunstretning som fremdeles streber etter en definisjon.

– Jeg kan ikke lenger høre begrepet gatekunst uten å bli kvalm. Det er uutholdelig. Kanskje må man skjønne at det ikke holder å google «street art» for å forstå hva det er. Poenget er at det fins gatekunstnere som fortjener at man ser nøye på deres verk.

»

HØY GATEVERDI

BRASILIANSK. De brasilianske brødrene Os Gemeos har dekorert denne veggen i Oppelnerstrasse i bydelen Kreuzberg.

FRANSK. Den franske gatekunstneren Blu viser hvordan man kan skape fascinerende gatekunst. Dette veggmaleriet oppsto under Backjumps Street Art Exhibition i Berlin i 2007.

» **«PUBERTALE».** I Berlin har El Bocho og Alias beveget seg ned mot Kreuzberg. På Deutsche Bahn sitt lagerområde har de bestemt seg for å henge opp flere nye verk. En forbipasserende advarer dem om at det går vaktmenn forbi her jevnlig. De begynner å jobbe raskere.

– Mange av dem som kaller seg gatekunstnere burde heller bruke halvparten av tiden sin på å tenke igjen om hvorfor de gjør det de gjør istedenfor å bombardere gaten med betydningsløst søppel, sier El Bocho etter at nattens aksjon er overstått og de sitter på et tyrkisk gatekjøkken og drikker øl.

Også samler og kurator Rik Reinking lar seg provosere av at det ikke hersker en større bevissthet rundt hva som er god og hva som er dårlig gatekunst.

– Man får ikke lov til å sammenligne kunstnere som har jobbet, flikket, filet og skjerpet på billedspråket sitt i flere år med pubertale storbymennesker, som i kjedsomhetens navn tror det holder å lime opp et hundretall stickers i løpet av et par netter for så å kunne kalle seg gatekunstnere.

RED BULL SPONSER. Berlin blir av mange sett på som Europas viktigste by for gatekunst og graffiti, og

sammen med New York og São Paulo er den en av de mest sprayede i verden. Gatekunst er et relativt nytt fenomen, og sjablongkunstens pionér går for å være franskmannen Blek le Rat, som første gang dukket opp i gatebildet i Paris i 1981. Men den virkelige boom startet på tampen av tusenårsskiftet.

– Gatekunst er en ung, kreativ og innovativ kunstform med et svært opprørsk preg. Dette er attributter som også merket Red Bull står for, kommenterer Steffen Kellner i Red Bull.

Drikkegiganten har oppdaget gatekunstens appell, og i 2006 sponset de en omfattende gatekunstaksjon med internasjonalt anerkjente gatekunstnere i den lille vesttyske byen Wuppertal. Først i etterkant kom det frem at Red Bull hadde gjort prosjektet mulig.

Andre firmaer gjør nytte av gatekunsten på mindre subtile måter enn sponsering. Både PlayStation og Nokia har brukt gatekunstens og graffitiens estetikk til å reklamere for nye produkter, ikke bare i blader og magasiner, men også på husvegger i byer. Såkalt geriljamarkedsføring er en annen populær, men omstridt markedsføringsstrategi. Gatekunstnere blir hyret til å designe plakater, sjablongbilder eller klistremerker

på gaten på illegalt vis. På den måten er det ofte vanskelig å skille reklamen fra den ekte gatekunsten.

PAKT MED DJEVELEN. Gatekunstmiljøet er splittet når det kommer til å gjøre kommersielle oppdrag for firmaer.

– For meg er det viktig å fortsette å jobbe på gaten, selv om jeg har muligheten til å stille ut verkene mine i gallerier og tjene penger på kunsten min. Men det er opp til hver enkelt å finne ut hvorvidt man selger seg selv eller ikke. Vil man bli tatt seriøst i kunstverdenen, bør man være veldig forsiktig med hvem man jobber for. For meg er det først og fremst et spørsmål om moral. Arbeider man for tobakksindustrien, inngår man en pakt med djevelen, mener El Bocho

Å jobbe for kunstverdenen, derimot, ser han på som uproblematisk. 31-åringen er selv på vei opp fra undergrunnen og inn i varmen. Verkene hans var priset til 7000 euro på den siste utstillingen han hadde i Berlin.

– Mitt inntrykk er at de som klager og syter over at gatekunsten har blitt salonfähig, er de som ikke har suksess selv, sier El Bocho og sipper til ølen.

– Men slik har det alltid vært. **D2**